Ч. 260 (11.610). Львів, субота 23. листопада 1929. Ґратова оплата заплачена ryczałtem. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. шадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. Друкарні: 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

„Санаційна" офензива.

Львів, 21. листопада 1929.

Теперішню внутрішню ситуацію в Польщі схарактеризували ми недавно — як стан „без передишки". І справді дальший розвиток подій доказує слушність нашого погляду. В дужаннях двох таборів, двох світоглядів, двох суспільно-політичних доктрин відбувається боротьба — без передишки. Тепер уже ясно, на що ми звертали увагу, що „оливна" стаття марш. Пілсудського про події на Ґжибівському майдані зперед 25-ти літ мала на меті пригладити опозицію, привести до рівноваги розбурхані пристрасти, щоби проурядовому таборові дати час і змогу підготовитися до нового наступу.

Саме тепер ми є свідками того наступу, можна сказати — барабанного вогню перед рішаючим ударом. Коли маршал сойму Дашинський зазначив, що сойм у першу чергу мусить занятися справою б. мін. скарбу Чеховича, контролею господарки уряду, додатковими кредитами за р. 1927—28, проєктом бюджету на р. 1930—31, недолею села і хліборобства, безробіттям у містах, кризою в промислі, руїною в торговлі, важкими кредитовими відносинами,— то проурядовий табор не привязує більшої ваги до цих справ. Для нього найважнішим питанням під теперішню хвилю є справа зміни конституції, очевидячки, по лінії петрифікації істнуючого криптодиктаторського режиму. З тією метою Безп. Бльок повів широку вічеву пропаґанду, втягаючи в неї не лише рядових своїх членів, але й чолових представників проурядового табору до міністрів включно.

Агітацію за зміною конституції всяких Ярузельських, Мяновських, Недзведзких, Богуславських і Сеґейдів можемо лишити на боці, бо — не вважаючи на їх „пориваючі промови", їхні принагідні чи примусові слухачі більше цікавляться цінами збіжжя, чобіт, кредитовим застоєм і т. і. Цікавішими для ширших громадянських кол є виступи чолових представників проурядового й урядового табору, як: голови нібито демократичного „Зединення міст і сіл" у Безп. Бльоку пос. Косцялковського, провідника консервативного сектору тогож Бльоку пос. кн. Радзівіла і прем. Світальського.

Всі вони натискають на неминучість зміни конституції. Пос. Косцялковський підкреслює дві засади в наміченій зміні: зміцнення влади президента держави і **знесення посольської недоторканости**. Ясно, що здійснення одної й другої засади є зведенням сойму до дорадчої і слухняної установи. Сойм є установою законодатною. Виконувати контролю над урядом може тільки незалежна установа. Знесення посольської незалежности і узалежнення послів від уряду, який має бути контрольований, є перекресленням незалежности контрольної установи, є зведенням нанівець сойму. Знесення посольської незайманости має ще й другу сторону медалі. Є воно звернене проти непольського парляментарного представництва, проти свободи вислову „меншостевих" послів, є воно „новітнім" здійсненням невмирущого клича: „вільні з вільними, рівні з вільними!"

Не так ясно ставить справу кн. Радзівіл, що виголосив „актуальну" промову на політичному обіді краківського консервативного „Часу". Зазначивши успіхи в ділянці закордонної політики криптодиктаторського уряду та піднісши додатність підтримки консерватистами травневого перевороту, кн. Радзівіл підкреслив, що Польща, зогляду на своє некорисне географічне положення, мусить мати сильну внутрішню владу. Тому консерватисти підтримують змагання марш. Пілсудського до зміни державного устрою, бо **конституція з 1921 р. фактично перестала істнувати в 1926 р.**

„Ми, консерватисти, бажаємо нормалізації, не революції, **бажаємо такої конституції, яка в нових умовинах могла би бути всеціло виконана**. Ту реформу устрою хочемо перевести леґальними законодатними шляхами, однак коли б завели леґальні методи, то **краще буде спробувати інших способів щодо осягнення зміни конституції**, яка є безумовною державною конечністю, як вернути до безнадійного становища зперед травня 1926. Децизія в тій справі не від нас буде залежати".

І кн. Радзівіл виступає проти „посольських привілеїв", очевидячки, обороняючи привілей земельних та інших маґнатів.

Вкінці із заповідженим докладом про конечність ревізії конституції і зміни державного устрою виступив у варшавській „Фільгармонії" прем. Світальський. Конституційно-громадянські права не мають тепер більшого значіння. З ними звязаний сентимент колишньої боротьби за виборчі права. В займанних державах поляки не брали собі до серця клопотів тих держав, а **парляменти були їм потрібні для власної оборони**. Під кутом оборони прав громадян укладано березневу конституцію. Одначе перевага законодатної влади над виконавчою, неспроможність сотворити постійну й відповідальну соймову більшість, нищення всяких індивідуальностей, надмір „національних меншостей", а вкінці некорисне географічне положення Польщі примушують проурядовий табор принаглювати зміну тієї конституції в напрямі зміцнення влади президента держави і постійности уряду. Приклад Франції чи Англії не підходить до Польщі. Зміцнення влади президента держави і забезпечення тривкого та сильного уряду — це головне завдання сучасної хвилі. Конституційно-ревізіоністичний табор у свому стремлінні вичуває інстинкт широких громадянських кол. Громадянство бажає бути кероване сильною рукою.

„Коли повнота парляментаризму не дає забезпеки, що може дати силу державі, коли майже неминуче грозить розвал у тому напрямку, то **треба рішитися на обмеження широких парляментарних прав**".

Боротьба за зміну устрою ніколи не буда легка. І тут не обійдеться без потрясень. Але краще перейти через хвилеві потрясення, щоби тільки вийти на „порядну дорогу". Добре було би, щоби боротьбу за зміну устрою зосередити на меншому відтинку. Колиж вона буде перенесена на ширшу арену, то не буде це виною проурядового табору.

„Хоч у парляменті не маємо для наших постулятів достатньої більшости, то не перестанемо боротися і боротьбу виграємо."

„Санаційна" офензива, покищо словно-агітаційна і пропаґандистична, розвивається на цілій лінії, приймаючи якнайширші розміри. Всі розпорядні сили заанґажовані до боротьби за леґалізацію на довшу мету істнуючої криптодиктатури. У своїй арґументації за конечністю зміни конституції прем. Світальський не сказав нічого такого, що не було би нам уже відоме. Новим хіба може бути те, що прем. Світ. ревізіоністичні стремління свого табору базує на вичуванні інстинкту широких громадських кол. Колиж так, то що лекшого, як перевірити те „вичуття", як сконтролювати громадянські настрої при допомозі нових виборів. І цікаве явище: п. премієр замість порадити президентові держави розвязати сойм, в якому проурядовий табор є в меншості, в якому він не має достатньої більшости для своїх постулятів, заповідає по суті Славеківське „ломання костей". А по тій самій лінії йде також кн. Радзівіл, заповідаючи, що коли заведуть леґальні методи, то треба буде спробувати інших.

Є це явна заповідь нового перевороту при допомозі тих або інших засобів без огляду на вибір і добір. Без сумніву є це новість з боку голови уряду, який повинен стояти на сторожі обовязуючих прав і законів.

Справа ревізії конституції, питання зміни державного устрою є в значній мірі внутрішньо-польським питанням. Та, будучи втиснені в рамки істнуючої польської держави, ми мусимо боронити того устрою, який дає нам хоч мінімальну змогу нашої власної оборони.

На теми самоврядування.

Польська конституція і самоврядування.

Польські вчені і політики поширюють в краю і за границею погляд, що конституція польської держави з дня 17. березня 1921 р. є одною з найкращих конституцій, а зокрема, що вона під кожним оглядом є дуже ліберальна. На їх думку конституція дає всім народам, що живуть у межах польської держави дуже широкі права і можливости національного розвитку — навіть куди більші, як міжнародні договори про охорону національних меншин.

Одначе погляди про ліберальність польської конституції є в своїй основі помилкові. Польська конституція є ліберальною лише у відношенні до одиниць. Вона признає горожанам широкі горожанські права: повну охорону життя, свободи і майна всіх без ріжниці горожан, рівність всіх перед законом, доступність публичних урядів для всіх горожан. Особиста ревізія й арештування горожан може слідувати на основі доручення судової влади. Дальше конституція гарантує горожанам нетикальність мешкання, свободу думки і переконання, свободу друку і преси, листову тайну, право зборів і стоваришення і т. п. Правда, з більшости тих горожанських прав горожани не може користати, бо не видано ще до постанов конституції про права горожан, виконуючих розпорядків.

Зате відносно непольських народів і відносно громадської самоуправи польська конституція не є ні ліберальною ні навіть демократичною. Зрештою побачимо це найкраще при аналізі поодиноких постанов польської конституції.

I. Загальні постанови конституції про громадську самоуправу.

Арт. 3. уст. 4. конституції постановляє: *„Польська Річпосполита, опираючи свій устрій на основі широкої територіальної самоуправи передає представникам тієї самоуправи властивий круг законодавства, зокрема (зглаща) з ділянки адміністрації, культури, господарства, який буде ближче означений державними законами".*

З наведених загальних постанов конституції бачимо, що конституція в 3-му арт. признає представництвам територіальної самоуправи широку автономію, тобто законодатну владу. Через ужиття слівця „зокрема" (зглаща) конституція не ставить навіть границь, в яких державні закони, ухвалені звичайною більшістю голосів сойму, можуть признавати територіальній самоуправі законодатну владу. Внаслідок того є можливе, що круг ділання законодатної самоуправної влади може йти дуже далеко, а в додатку не виключається, що одні територіальні самоуправи будуть мати ширшу, інші вужчу автономію.

Постанови арт. 3. конституції про круг ділання законодатної влади самоуправи є направду дуже ліберальні; теоретично навіть більше ліберальні від австрійських основних законів, які надавали поодиноким коронним краям, а в цьому і Галичині широку автономію. Підчас коли австрійські краєві статути точно означували рамці законодатної влади краєвих соймів і ті рамці могли бути змінені тільки шляхом зміни основних законів, ухвалених віденським парла[illegible]

ментом, то в Польщі рямці законодатної влади територіяльної самоуправи можуть бути змінені звичайними соймовими законами, ухваленими звичайною соймовою більшістю.

Наші міркування про лібералність поль- ської конституції у відношенні до самоуправи на основі постанов арт. 3 є всетаки невірні, бо даль- ші постанови конституції зводять постанови арт. 3 в-нівець, роблять їх тільки фразою.

2. Постанова арт. 65. звучить: *„Для адміні- страційних цілей поділиться польську державу в законодатній дорозі на воєвідства, повіти і мі- ські та сільські громади, які будуть одночасно одиницями територіяльної самоуправи". „Само- управні одиниці можуть лучитися у союзи для переведення завдань, що входять в круг ділання самоуправи". „Такі союзи можуть вдержати пу- блично-правний характер лише на основі окре- мого закону"*.

Арт. 65. уст. 1. містить у собі кілька поста- нов відносно державної адміністрації, а саме: 1. Державу мається поділити на воєвідства, во- євідства на повіти, а повіти на міські і сільські громади. Як побачимо, воєвідства є адміністра- ційною владою другої інстанції, повіти адміні- страційною владою першої інстанції, а міські і сільські громади не входять в склад тієї адміні- страційної єрархії. Міські і сільські громади є самоуправними інституціями, а лише шляхом делеґації органами державної адміністрації; 2. Воєвідства і повіти є рівночасно одиницями те- риторіяльної самоуправи. Ту подвійну ролю во- євідства, повітів і громад, себто ролю органу державної адміністрації і ролю самоуправної у- станови слід точно відріжнювати. Вже ця поста- нова може дати кожному підставу до побоюван- ня за становище самоуправи в польській держа- ві. А саме з постанови арт. 65. уст. I виходить, що поділ держави на воєвідства і повіти перево- диться під кутом потреб державної адміністрації, а не під кутом потреб установлення самоуправ- них одиниць, відповідно до національної прина- лежности населення і історичного розвитку поо- диноких складових частин польської держави. Що ті побоювання є слушними, доказує спосіб переведення поділу держави на воєвідства, де прим. до львівського воєвідства влучено етно- графічно польські повіти.

З постанов арт. 65. уст. 2. слідує, що самоу- правні одиниці можуть заключувати договори щодо переведення в життя спільними силами завдань, що входять в обсяг ділання самоупра- ви. На основі такого договору твориться союз, який не має характеру публично-правного, тобто не є адміністраційно-правною особою. Особовість правну, а вслід за тим публично-правний харак- тер може одержати такий союз лише на основі соймового закону (арт. 65. уст. 3.).

Слід замітити, що конституція не становить ніяких обмежень відносно предмету договору. Не лише поодинокі завдання самоуправи, але й усі завдання самоуправи можуть бути предме- том договору. На основі таких договорів могли би лучитися до переведення спільних завдань са- моуправи поодиноких воєвідств, заселених укра- їнським населенням. Щоби цьому запобігти, кон- ституція такому союзові відбирає особовість правну, зглядно вимагає на це окремого соймо- вого закону, а вслід за тим утруднює повста- вання таких союзів.

Вже з тих постанов арт. 65. слідує, що вони вправді неясно і нерішучо, але всеж становлять небезпеку для ліберальних постанов конститу- ції з арт. 3.

Пос. Волод. Целевич.
(Продовження буде.)

Тактика проволікання.

Чому не привернено досі українського викладу по школах Буковини?

Читаємо під цим заголовком у черновецько- му „Часі":

„Буде, буде" — гомонить нам ще сьогодня відгук слів посла Якобана на домагання україн- ських селян у справі української школи з нагоди свята роковин приходу націонал-царaністичної партії до керми в державі.

„Буде, буде" — зацитькує український нарід немов дитину міністр Буковини, міністр освіти й парляментарії. А все це на те, щоби протягнути цю жизненну для українського народу, а дразли- ву для всіх румунських державних мужів спра- ву — української школи. Новою тактикою прово- лікання, а заразом і приспанням справи є рішен- ня міністерства просвіти, як це донесли часопи- си, відіслати прохання в справі української шко- ли поодиноким управителям шкіл до провірення, чи підписи на проханнях правдиві, чи ні.

Цей тактичний маневр міністра освіти має на меті крім проволікання ще й іншу ціль, яку можна легко відгадати. Бо колиб міністрові дій- сно залежало на тому, аби задоволити домаган- ня українського народу, то йому вистaлоб по- твердження громадських урядів, які одинокі управнені потверджувати підписи. Міністрові вистaлиб ухвали громадських рад, цей доброволь- ний плебісцит у справі української школи.

Та коли маневром проволікання було відло- жити виконання домагань, підписаних родичами, у справі української школи, на що згодилися у- країнські посли з націонал-царaністичної партії, то віддання справи до провірення правдивости підписів директорам шкіл є вже не тільки прово- ліканням, але спробою пофальшувати волю у- країнського населення. Бож відомо, що вже не багато директорів шкіл є українців, а більше або румунів, або перекиньчиків, які, як сорочку, змінили національність. Як випаде це провірен- ня — можна легко догадатися. Сам інспектор Саґлян сказав, що потрібно *три роки часу, аби провірити ці прохання.*

А немов вказівкою служить отсей циркуляр міністерства освіти до ген. дирекції народнього шкільництва ч. 90750/29: *„Всі учителі в Буко- вині, які домагаються інших викладових мов у державних школах, як румунської, будуть по- ставлені перед судову комісію, бо це питання тор- кається виключно міністерства освіти"*. Це все на основі сконстатувань ґенерального інспектора Ґеоргіва.

Чи цей циркуляр не є предтечею провірю- вання? Чи директори, які обєктивно переведуть провірення не будуть уважатися саме „тими, що домагаються інших викладових мов у державних школах, як румунської?"

Цю тактику проволікування, це провірю- вання підписів, авторизованих уже громадськи- ми урядами, вважаємо доказом злої волі прави- тельства полагодити справедливі домагання у- країнського населення щодо української школи, вважаємо зломанням обіцянок і приречень на- ціонал-царaністичним правлінням при перебран- ні керми в державі.

Наші парляментарії мусять запротестувати проти цеї тактики проволікання і спроби фаль- шування волі українського населення в справі рідної школи.

Кровава демонстрація кому- ністів у Варшаві.

На 20. листопада заповіли варшавські кому- ністи маніфестації з нагоди XI. роковин інтерна- ціоналу. На вул. Холодній та Залізній хотіли уформувати похід і розвинули транспаренти з протидержавними та протиурядовими написами. Поліція й поліц. аґенти хотіли відібрати транспа- ренти. Комуністи наперли на поліцію. Поліція вжила пальної зброї. Один демонстрант згинув на місці, двох тяжко ранених відвезли до шпиталю.

ЛЕВ ЯСІНЧУК.

Українські переселенці в Новому Світі.

(Продовження.)

„Ножиці". — Надмірна праця. — Американіза- ція. — Жіночі організації.

У Канаді особливші відносини під тим огля- дом. Коли „Український Голос" видає ґрупа „Самостійників", „Правду і Волю" ґрупа соц.- радикалів то „Канадійський Українець" і „Ка- надійський Фармер" видається у видавничій спілці **„National Press"**, якої президентом д. Ю. Курдидик, а шефом редактором проф. В. Бі- берович. Та спілка видає також польський, ма- дярський і чеський часопис. Подібно „Західні Вісти" в Едмонтоні, редаґовані д-ром Я. Кисі- левським, виходять у видавництві **„Alberta Harald Limited"**, де виходить також англійський і німецький часопис.

Все це на наші відносини дивне. Місцеві, осо- бливо противні ґрупи, закидують тим часописам залежність від чужих грошей. Одначе — на мою думку — ті часописи до тої пори нічого проти- українського не виказують. Навпаки займаються долею української еміґрації й нації як цілости і реаґують на події серед нашого народу. Інтере- совані знов твердять, що їх видавці це просто спілка для „бизнесу". Ані на думці не маю боро- нити ті часописи; але на всякий випадок від тих видавництв не видно шкоди.

Оцінювати американсько-українську публи- ку по скількости видавництва, булоб помилкою. Треба тямити, що українці користають у широ- кій мірі з дуже ріжнородної місцевої й столичної англійської преси. Там находяться і ті новини, які подасть йому український часопис завтра, або після завтра. Там є щодня легкий, великий образковий додаток з якоюсь „смішною" історією. Часто сама історія та образки ані нічого не пока- зують, ані нічого смішного не мають. Але їх ха- пають залюбки старші, а особливо діти, читаючи їх з правила розложені на підлозі. Щодо скілько- сти примірників — українська преса розходиться в великому числі (міряючи нашою мірою). От н. пр. „Свобода" в близько 20.000 примірників.

Часом у нас закидається американсько-укра- їнській пресі, що вона послугується „ножиця- ми". Закид, думаю — болючий. Вирізують готові тексти з чужих часописів усі редакції і з того не роблять їм закидів. Поставмося в положення ре- дактора української американської ґазети. Чи- тачі читають її майже виключно на те, щоби ді- знатися, що там дється в дорогому краю, хто там, що і як працює, який рух у рідній стороні. Кожний в Америці знає, що ані редактор, ані ре- портер української ґазети з краю тих відомостей не приніс. Але їх треба. Еміґрантська преса так само бореться з недостачею грошей як наша. Колиб уже конечно треба зробити закид за „но- жиці", то я зробив би інший.*) Часопис накопи- чує з ріжних ґазет краєвих велику скількість випадків про ознаки некультурности, убийства, пиняцькі траґедії, то що. На підставі вісток у ча- сописі творить собі американська маса образ про край. І нераз мені доводиться чути запит з тоном докору: що там, у вас, така скількість убийств? Зразу я дивувався й питав, відки таке поняття. Мені відповідали, що знають це з часописів. Тоді я замічав: часопис подав тільки про два чи три випадки убийства на 8 міл. української людности в Польщі, але не подав, що в 7 міл. 999 тисяч і т. д. нічого подібного не зайшло. І так успоко- ювалися інтерпелянти.

Завдання української преси на еміґрації да- леко ширші, як преси дома. Вона має вчити про життя загалом, має реєструвати й освітлювати совісно й точно американську політику, бож українці тепер у великій части американські чи канадійські горожани; має орґанізувати, розви- вати й лучити власний еміґрантський рух, але одночасно держати руку на живчику Рідного Краю, тримати свою публику в зацікавленні йо- го справами та викликаючи любов до Рідного Краю, піддержувати постійно прихильність до нього й готовість до діл в такій формі, в якій це в даний мент можливе. Коли зважити мале чи- сло по редакціях (звичайно сам один редактор, а в дневнику всього трьох), то треба признати, що преса виконує своє завдання (очевидно, кож- ний напрямок на свій спосіб). Інша річ, що ре- дактори під тягарем угинаються.

Від часу, коли українські провідники пого- дилися з думкою, що молоде українське поко- ління анґлізується щодо мови, пішла тенденція вдержати його бодай українським серцем. З тої причини почав У. Н. Союз видавати в англій- ській мові діточий журналик **„Juvenile Magazin"** у якому пишеться про українські справи та мі- ститься поезії в удачних англійських перекла- дах, зладжених інжиніром Володимиром Се- менином.

Інакше на ту справу дивиться Канада. Там видається теж діточий журнальчик, але в укра- їнській мові. Називається „Промінь". Він має де- які недостачі, про які знає сам редактор, д. До- рощук С. Але, як це він слушно сказав на XII. Народньому Зїзді у Віннiпеґу в січні 1929 р.: „це залежить від нас усіх, щоб ми журнал мали таким, яким він повинен бути". Ця обставина могла би до деякої міри послужити прикладом для українців Злучених Держав. Коли вже про- сто нема до кого покищо говорити по україн- ськи, то можнаб діточий „маґазин" (журнал) видавати рівнорядно: по українськи й по ан- ґлійськи. Це малоб велике виховуюче значіння.

До речі сказати — про анґлійщину для мо- лоді писалося чимало на стовпцях української преси в Злучених Державах. Писали за і проти. Всеж таки нпр. „Свобода" почала поміщувати й анґлійські статті. І від тої пори почали появля- тися статті про українські справи писані молод- шими людьми хоч по анґлійськи.

Нема що говорити: тут пішла еміґрація по лекшій лінії. Але поставити гать анґлійщині вже в теперішню пору, — незвичайно важко. Найвідповідніша нагода на це, на жаль, проми- нула... Але не зважаючи на всякі труднощі й ті неможливости, які насуваються під уваґу в пер- шому моменті, ніяк не можна залишати тої ниви облогом. Треба орати й переорювати, доки не вродиться добре зерно, доки українська молодь не почує себе українською.

(Продовження буде.)

---

*) Все-ж ці закиди є часто виправдані в тих випад- ках, коли наша американська преса передруковує живцем цілі статті й фейлетони (нпр. з „Діла") і не вказує джерела, звідки їх бере, ані не підписує авто- ра. — **Редакція**.

Що важніше?

Відчит премієра Світальського на тему зміни конституції.

(Від нашого кореспондента.)

Варшава, 19. листопада 1929.

Перед хвилиною голова ради міністрів д-р Світальський скінчив у салі варшавської фільгармонії півторагодинний відчит на актуальні внутрішньо-політичні теми, а радше ні: — на тему зміни нинішньої польської конституції, як найактуальнішої, на думку прелегента, найповажнішої і найбільш негайної справи сучасної Польщі. Підкреслення моменту тієї актуальности устроєвого питання було в цілому відчиті премієра таке яскраве, що каже авторові цих рядків зразу таки після вислухання відчиту призадуматися над питанням: чи справді потреба ревізії конституції є найбільше пекучою проблемою дня, чи може це є лише бажанням уряду, аби ця потреба такою пекучою стала? Чи направду після — як казав тільки-що премієр — не мають „вичуття" настроїв громадянства, серед котрого, мовляв, конституційне питання „живе і домагається найшвидшого полагодження", — чи може таки в даному випадку можна говорити про помилку, а громадянство дійсно ріжні інші справи вважає важнішими, ніж конституція?!

Витворилася досить дивна ситуація: уся без винятку опозиційна преса кричить про уваги Найвищої Палати Контролі до господарки уряду в мин. бюджетовому році, про економічну кризу, про спутання свободи преси, про велику скількість інших т. зв. буденних життєвих справ, і обвинувачує урядовий табор, що він виключно лише з метою усунути в тінь усі ці справи висуває справу конституції. І навпаки: урядовий табор обвинувачує опозицію, що вона демагогічно, з'ми гасла „опозиція для опозиції", розцікавлює маси другорядними справами, не хотячи допустити навіть до дискусії над ревізією конституції. Таким робом обі сторони взаємно закидають собі нещирість і то нещирість подвійну: не тільки у підкреслюванні поваги голошеної собою справи, але й у покликуванні себе на настрої мас.

Бо ці нещасливі маси є справді вічно на устах одних і других. Д-р Світальський говорив чейже перед хвилиною, що кермує ним „не лише почуття державної рації, але й вичуття інстинкту широких сфер громадянства"; „тому знаю, що в цих наших змаганнях громадянство стане за нами і дасть нам повну допомогу"; „громадянство здає собі справу з труднощів, з якими є зв'язане правління, і бажає бути кероване сильною рукою". Читайте опозиційні газети (головно популярну пресу) і порахуйте, скільки разів у кожному їх числі є відклик до авторитету, бажань і настроїв громадянства.

Будь-що-будь, нинішній відчит виявив дві есенціональні сторінки, одну — так мовити — формальну й другу суттєву. Перша — це виконування заповідженої полк. Славеком акції популяризування конституційної проблеми в масах; друга — це недвозначний натяк на характер дальшої тактики влади. Щодо першої точки, то нам здається, що спеціяльно у даному випадку вибрано не зовсім влучну, в усякому-ж разі нам незрозумілу форму. Адже відчит п. голови ради міністрів мав бути призначений дійсно для широкої публики, мав засвідчити про безпосередній зв'язок влади з громадянством, мав причинитися до популяризації особи шефа уряду. Думка правильна і цікава. Та переведено її в життя у той спосіб, що білети вступу до фільгармонії на відчит премієра видавало варшавське бюро ББ., но й очевидно білети вступу отримали виключно члени та симпатики санаційного табору. Для не-членів того табору отримання білету вступу було получене з такими труднощами, що найбільш охочий резиґнував і засів перед радіоапарат у себе дома, маючи те „плюс", що міг слухати відчиту у багато спокійнішій атмосфері та вигідно зразу робити записки й уваги на марґінесі (мабуть цій обставині ш. читачі завдячують і цей допис, складений негайно після проголошення „спікером" кінця відчиту!). Якаж користь з такої пропаганди?

Суттєвий, есенціональний уступ у відчиті премієра, це заповідь боротьби без огляду на величину терену боротьби. Голова уряду признав сам факт істнування боротьби; признав, що боротьба мусить мати зовнішні прояви; признав теж, що уряд волів би, аби боротьба велася на найменшій ділянці (на форумі сойму), але одночасно заповів, що коли боротьба буде перенесена на ширше форум, то це „не буде нашою виною", — іншими словами, що уряд цієї боротьби і в цьому другому випадку не злякається. Кінцева пригадка, що колись теж істнував у Польщі гурток, який був у меншості, але побідив, бо зрив у власні сили, підкреслила значіння повижчої заяви премієра: володіючи нині табор вірить у свою побіду, а цей психольогічний момент є рішаючий для факту, що боротьба буде ведена далі і доведена — аж до кінця.

Але щойно після закінчення цієї боротьби можна буде напевне твердити, хто казав правду: яке питання у правдивій опінії справжніх широких мас було важніше — теоретична проблема зміни державного устрою чи практичні болячки буднів?

І. Кедрин.

Проти червоного терору.

Протест студентів однорічної Торговельної Школи у Львові.

Студенти однорічної української Торговельної Школи у Львові на своїх зборах з дня 18 листопада ц. р. ухвалили протест проти червоного терору на Радянській Україні, жертвою якого падуть українські наукові робітники, учителі, селяни та робітники. В протесті говориться, що комуністичні чрезвичайки „за двацять років" своєї діяльности „знищили вже десятки тисяч свідомого українського громадянства". І під цей час тисячі українців коротають свій вік по тюрмах чрезвичайки, на Соловецьких Островах і на Сибірі. Всі вони безборонні і над всіми ними повисло марево смерти з рук комуністів, які „смертні присуди виконують не після доказаної вини, а після своєї більшовицької совісти". Під протестом підписалося 35 студентів.

В. К. 3)

На конґресі в Люнді.

Українські реферати. — Приємні словяни. — Обіди. — Українсько-російська дискусія.

Зараз після відкриття зїзду почалися праці в секціях. І в нашій 5-ій секції українці відкрили працю. Українські були два перші реферати. З приводу реферату проф. Мірчука на тему „Месіянізм у словян" виник куріозний інцидент, характеристичний для росіян. Треба сказати, що на цьому міжнародньому конгресі росіяни блищали своєю відсутністю. Не було ніодного росіянина члена зїзду і не було ніодного їхнього реферату. Але в Люнді найшов собі притулок один росіянин, який не міг бути членом зїзду. Зате він сидів на наших рефератах і після реферату проф. Мірчука взяв голос, але говорив по-російському, і щось про інтуїцію у Достоєвського, яка здається є його коником. Хтось з місцевих професорів, що знав російську мову, переказ у двох словах і далеко зміствовніше по німецькому його слова, які властне були і без змісту і не до речі. Але характеристична була настирливість росіянина, щоби промовляти своєю мовою серед чужинців.

Незвичайно милими виявилися на цій секції делеґати болгарський Сапунджієв і сербський Чайканович. Сапунджієв був вихованцем київської духовної Академії і після пяти хвилин розмови ми дуже близько зійшлися з цією людиною, високої духової якости і милої вдачі. Він був наскрізь европейцем, без огляду на своє південне походження і східне виховання. Не менше приємним був і серб, та цей, хорий на нефріт, не міг піддержувати компанії поза конгресовими засіданнями. Чех Пертольд був відомий мандрівник, що спеціяльно працював в Індії і Полінезії і належав до зовсім іншої секції. Ми з ним познайомилися аж підчас прогульок.

Підчас обіду ми безпосередно могли відчути вагість шведської страви і їхні добрі звичаї. Страви ми одобряли не тільки словами, але й щиро і ділом без усякої принуки старанним виконанням обовязків супроти цих страв, яких понаставляли перед нами в безмірній кількості і ріжноманітності на великих столах, хоча за немалу ціну $2^1/_2$ шведських корон, але безперечно відповідну до наших зусиль, щоби „відбити" собі цих $2^1/_2$ корони. Треба додати, що тих обідніх смородів, до яких ми звикли в інших місцях, тут не було чути зовсім. Студентська столовка (менза), в якій ми другий раз обідали за $1^1/_2$ корони, не уступила в стравах ліпшому ресторанові, з виглядала зовсім по домашньому: мило, чисто і теж без жадного обідного пахтіння. До нас пристав після обіду заблуканий до Люнду, москвин нечлен зїзду і просив мене пояснити, чому властне Україна чи українці хотять відділитися від Росії.

Мої пояснення цьому росіянинові зводилися до того: Психіка українців і москвинів не тільки неоднакова, але навпаки, є і була діяметрально протилежна, що блискуче підтверджено історією. Україна, Псков і Новгород були вічеві, тобто демократичні нації. Москва — князівська, абсолютистична, без віча, а царська ще гірша. Суздаль за вічові стремління знищив, вирізав під Андреєм Боголюбським Київ, Москва при Івані III сплюндрувала Новгород і вирізала його, а при Івані четвертім Псков. При козацькім відродженні України Москва систематично нищила Україну, а особливо Петро I., який буквально вирізав Батурин. Знищено пізніше освіту, а при Катерині II. завели по всій Україні панщину і знищили остаточно Січ, землі віддали всяким іншим народам (Херсонщину і Катеринославщину).

Микола I. довів до кінця цю політику супроти України. А тепер більшовики знов роблять те саме, що робив Петро. Вони розстріляли до двох міліонів мущин, ба навіть жінок і дітей, та 5 міліонів вигубили голодом, поля повідавали навіть якимсь ассиро-халдейцям на Україні, а нарід грабують такими податками, як світ не чував від коли стоїть. І тайну, скриту участь у цьому грабунку бере і російська інтелігенція, не тільки більшовики, а також і чорносотенці, і кадети, себто так звані конституційні демократи. Але серед москалів правдивого демократа нема, бо, це не їхня психіка. За що-ж тут любити і коритися? Тут можна тільки щиро ненавидіти, і це оправдано. Вся російська еміґрантська преса спочуває більшовикам в їхній поведінці супроти України і це явно просвічує у всіх їхніх писаннях. Централізм тісно звязаний з абсолютизмом і психіка росіянина тільки й визнає централізм. Чи буде цей абсолютизм чи централізм царський чи більшовицький, чи кадетський, це не грає жадної ролі, бо він однаково давить нас, немосковські народи і результат буде один.

Звичайно, москвин перебивав мене на кожнім слові, говорив про Достоєвського, про інтуїцію, але всі його замітки не були до речі. Нарешті сказав мені: „Ви мені напишіть все те, що ви говорили, на папері, а я вам відповім тоді в друку". Я йому тоді сказав, що не я цікавився його гадкою, яка мені відома, але він мене питав, чому Україна хоче відділитися і міг з моєї відповіди дізнатися; мені-ж і взагалі українцям його гадка нецікава, бо шаблонова, і ми їх чули і читали тисячами, але життя від того не буде лекше. „Але-ж — каже він — руска культура, руска інтелігенція, як ви без неї обійдетесь"? „Ну що-ж — кажу — ваша велика многоміліонова інтелігенція не боролася з більшовиками на Московщині, а втікала куди могла, а культура ваша сотворила більшовизм; ми боролися 4 роки на три фронти, а не на один з внутрішнім більшовизмом, і з московськими правими елементами, Денікіном, Врангелем і т. п. З усіма одночасно 4 роки, проти ворога вдесятеро більшого. Про що-ж нам говорити? Мало того; правим москвинам помагала Антанта проти нас усіми своїми побідними силами, більшовикам помагали інші держави, про які ліпше не згадувати. Але за гетьмана, коли ми трошечки передихнули, вся московська інтеліґенція переїхала до нас і нас-же завалила. Більшовики умисне її пустили на Україну, бо знали, чого вона варта і що вона зробить. Вона, утікаючи до нас, від різунів, не була навіть настільки демократичною, щоб врятувати себе, помагаючи нам, і завалила нас так тай сама у великім числі загинула. Ви маючи таку велику державу, втратили її, а ми нічого не мали підчас великої війни, чим-же ви можете імпонувати нам, і що ще треба говорити чи друкувати"? Так ми й розійшлися з ним, ні до чого не додавшись.

(Продовження буде.)

СВЯТА 1. ЛИСТОПАДА.

ТЕРЕБОВЕЛЬЩИНА.

Листопадові роковини відсвяткували всі громади теребовельського повіту дуже торжественно. В кожній парохії відправлено в цей день торжественні Богослуження і панахиди за поляглих. Свято мало всюди характер церковний, бо повітове старосто в Теребовлі напередодні 1-го листопада спеціяльним обіжником заборонило під загрозою репресій якінебудь походи, а навіть церковні процесії. Як прояв поглиблення національної свідомости належить відмітити, що ввесь український загал здержався цього дня від якоїнебудь праці. — В самій Теребовлі відбулися дня 27. жовтня довірочні сходини „Міщанської Організації", на яких д-р Антін Заплітний виголосив реферат на тему „Значіння першого листопада", а о. Зенон Кузьма на тему: „Як творилася Українська Армія". Орхестра місцевої читальні „Просвіти" під батутою п. Івана Козака відограла національний гимн і „Боже великий, єдиний". В сам день першого листопада відправив о. декан Степан Мохнацький торжественну Службу Божу в парохіяльній церкві при участи місцевого катехита о. З. Кузьми та богослова п. Деревницького Зенона. Після Служби Божої виголосив о. декан Мохнацький достроєну до свята проповідь, яка зробила на присутніх помітне враження. По Службі Божій відпровлено під памятником в честь поляглих за Батьківщину панахиду, а представниці філії „Союзу Українок", а за ними й делеґації інших товариств занесли вінці на могили українських жовнірів, що є похоронені на теребовельському кладовищі. В часі богослуження і панахиди співав мужеський хор та грала читальняна орхестра. З нагоди свята зібрано в церкві 47 зол. на інвалідів Української Армії. Навіть цей, наскрізь спокійний, хід свята не подобався повітовому старостві, бо ось зараз після 1-го листопада почалася наґінка на українських громадян і на українські памятники по поляглих. І так переслухано досі о. декана Мохнацького в справі побудування памятника для поляглих в Теребовлі, а о. Йосифа Райха, пароха Іванча, в справі збудування там (в Іванчу) памятника в честь українських поляглих жовнірів. Знова-ж на ініціяторів такого памятника в селі Іванівці, теребовельського повіту, зробив місцевий постерунок донесення до суду. *Теребовельський.*

На орґанізаційному фронті.

ЛЮБАЧІВЩИНА.

Довший час практики старости в Любачеві змагали до того, щоб унеможливити послам У. Н. Д. О. зіткнутись зі своїми виборцями. Проявилась ця думка тим, що заборонено відбути 9 віч послові Кохановi, а одно послові Ліщинському, без подання дійсних причин. Таке поведення любачівського староства спричинило інтервенцію названих вгорі послів, котрою добуто врешті можливість доступу до сіл Любачівщини. Устроєно кілька віч і нарад, з котрих вичислити слід отсі: Дахнів, Залуже, Нове Село, Люблинець Старий, Німстів, Улазів, Диків і Цівків. Реферували у всіх тих місцевостях посли Ліщинський і Кохан. Окрім того в переїздах, котрі тревали цілий тиждень, посли використовували кожну нагоду, щоб пізнати життя Любачівщини, зокрема чесанівського судового округа. Приходиться піднести національну свідомість того повіту та повитати щирі змагання поодиноких громадян, зокрема духовенства й учительства, в напрямі розбудови повіту по думці основних змагань У. Н. Д. О. Із замітів, підношуваних майже при кожній нагоді треба підмітити один, а саме, що центральні установи у Львові (піднощувано зокрема Ревізійний Союз Українських Кооператив і Сільський Господар) замало звертають уваги на цей повіт. Треба було б конечно післати в цей повіт на постійне одного з ревізорів чи орґанізаторів на кооперативному і сільсько-господарському полі та створити можливість утримання аґронома й створення Повітового Союзу Кооператив. Це зробити треба конечно, не зважаючи на матеріяльний бік і на може тимчасову нерентовність. За який час все те оплатиться сторицею. Важна для нас Любачівщина, зокрема Чесанівщина, ще й тим, що лежить вона на наших окраїнах і тому треба би тимбільше зачати в цьому повіті широку і планову роботу. З нагоди зустрічі послів зі своїми виборцями зібрано обильний матеріял про невідрадне господарське положення повіту. Зібрано теж дуже цікаві документи, характеристичні для теперішнього режіму. Все це буде використане як слід і можна надіятися, що не одному лихові буде змога зарадити.

Пересторога варшавського воєводи.

Після авантюр студентів варшавського університету та політехніки настав спокій. Варшавський воєвода Яросевич повідомив ректорів університету та політехніки, що хоч представники акад. молоді ручили йому словом чести, що демонстрації перейдуть спокійно, не додержали слова та прийшло до сутичок і авантюр із поліцією. На будуче, воєвода припоровить усі засоби.

Граната під нім. консулятом.

Влада безпеки м. Варшави видала розпорядки, щоби не повторилися заворушення. Перед домом німецького консуляту при вул. Журавлиній поліцай найшов запальник від гранати.

СРСР. не позволив виїхати нім. кольон'стам.

Більшовицький уряд, як зачувати, відмовив видати віз на виїзд німецьким кольоністам, які недавно кинули свої господарства в СРСР. і хотіли виїхати за кордон. Тих кольоністів є 12.000. На днях арештували чимало споміж кольоністів і приказали їм вертати до давніх осель. Кажуть, що вже мали примусово відставляти кольоністів із околиць Москви. Влада обіцює тим кольоністам, які остануть у СРСР., що одержать назад приділи землі й оставлений інвентар і деякі госп. полекші. Офіціяльно повідомляють, що около 1.000 кольоністів зголилося добровільно остати в СРСР. Справи відмови віз іще не полагоджено оконечно.

Демонстрації проти арештувань на Україні.

Вибили шиби в львівському рад. консуляті

В четвер, 21. листопада около год. 17-ої, зібралася українська молодь на вул. Набеляка, де є радянський консулят, щоби задемонструвати проти переслідувань і арештувань українців на Радянській Україні. Демостранти відспівали „Ще не вмерла Україна". Рівночасно вибили шиби в партерових вікнах консуляту. Консуль Лапчинський вистрілив кілька разів у повітря.

На місце прийшла піша та кінна поліція, одначе не інтервеніювала, бо демонстранти вже були розійшлися. Поліція арештувала 10 осіб.

Безпосередньо після демонстрації перед консулятом начальник виділу безпеки у львівському воєвідстві Роговський та грод. староста Кльоц відвідали консуля Лапчинського.

Протимосквофільські демонстрації.

Рівночасно з подіями під рад. консулятом відбувалися демонстрації під „Народнім Домом" при вул. Рутовського, біля будинку Ставропиґії та біля бурси Народнього Дому при вул. Курковій ч. 14. В „Народнім Домі" вибили шиби. При вул. Курковій поліція арештувала двох студентів університету та пятьох ґімназійних учеників. Інший гурток демонстрантів вибив шиби в льокалі „Сельробу" при вул. Валовій.

Демонстрації проти редакцій часописів.

В редакції москвофільського комунізуючого часопису „Земля і Воля" демонстранти здемолювали уладження, розкинули папери. Знищили теж уладження в ред. „[illegible]кого Голосу".

Марш. Пілсудський поїхав у Вильно.

Дня 21. листопада виїхав до Вильна на кілька днів марш. Пілсудський з кількома старшинами в справах стратеґічних і в справах військових вправ. Один часопис приніс вістку, нібито марш. Пілсудський говоритиме через радіо на тему політичного положення Польщі.

Кажуть, що такого виступу марш. Пілсудського не проєктується.

З судової салі.

§. 65.

Перед львівським трибуналом присяжних відповідав 20. листопада студент гуманістичного виділу львівського університету Богдан Дудикевич, обвинувачений в злочині нарушення публ. спокою з §. 65. з. к. Злочину цього допустився так, що в березні ц. р. видав одноднівку п. з. „Молот", у якій взивав повалити силою сусп. та політ. устрій. Обвинувачений признався, що деякі статті читав, заки пішли до друку, але не бачив у них нічого протидержавного. На основі вердикту присяглих засудили Дудикевича на кару 7-міс. вязниці. Боронив адв. д-р Глушкевич.

Великий процес проти Союза Визволення України.

Аґ. Тасс повідомляє, що небаром відбудеться перед найв. трибуналом Рад. України процес контрреволюційної організації, яку недавно викрило ДПУ. Орґанізацією цією під назвою Союз Визволення України кермував Чеховський, бувш. голова міністрів уряду от. Петлюри, тепер голова автокефальної церкви Рад. України, Єфремов член Акад. Наук, Ніковський бувш. мін. закорд. справ в уряді от. Петлюри та Гермайзе професор університету в Києві й ін. Організації закидають, що хотіла повалити рад. владу на Україні, привернути приватну власність і відновити „буржуазний" устрій. Тасс твердить, що організація вдержувала тісні взаємини з петлюрівськими осередками в Польщі й ін. державах. Орґанізація вдержувала Союз Української Молоді, який мав виконувати терористичні акта проти членів більшовицького уряду. Арештовані нібито потвердили при зізнаннях істнування орґанізації та її контрреволюційні цілі.

Надужиття у львівських залізницях.

Дня 21. листопада львівська поліція та прокуратура займалися викритими недавньо надужиттями при приниманні нижчих функціонарів до залізничої служби. Подробиці держать у тайні. Завісили в урядуванні вищого урядовця в персональнім рефераті Чопора. Слідство ведуть далі.

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

СЕВЕРИНА З ДАНИЛЕВИЧІВ КАБАРОВСЬКА, жінка нач. стації в Бурштині заосмотрена Н. Т. упокоїлася дня 19. листопада ц. р. по довгій і тяжкій недузі. Похорони відбудуться в суботу 23. ц. м. о год. 3. пополудня з Передпохоронного дому при вул. Кохановського 94 на личаківський цвинтар. В Її П.

НОВИНКИ

— **ПОЧТОВІ СКЛАДАНКИ розсилаємо з нинішнім числом і просимо Вп. Передплатників негайно відновляти передплату, щоби не було перерви у висилці часопису. Передплата на грудень виносить 5 зол.**

— **Поворот сен. О. Кисілевської.** На днях вернула до краю із своєї двомісячної поїздки по Канаді і Злучених Державах редакторка „Жіночої Долі" в Коломиї, сен. Олена Кисілевська. Не зважаючи на дуже довгу й томлячу подорож, п-і Кисілевська почувається в повні своїх сил.

— **Конфіската „Поступу".** Останнє (8—10) ч. „Поступу" за місяць серпень-жовтень заняло львівське городське старосто за одну статтю на культурно-історичні теми.

— **На „Рідну Школу".** Дня 29. X. ц. р. членки Союза Українок у Тернополі пращали п. Антоніну Конрадову і при цій нагоді зложили 69.60 зол. на „Рідну Школу". У Станиславові проф. Михайло Ростковичʼ зложив 6.60 зол. за непрокурені папіроси в однім місяці та кличе до такої самої жертви пп. проф. Теодора Срібного, М. Мацькова, Льва Гаванського, Івана Ґолембйовського і В. Костецького.

— **Небуденні афіші** вичитували зі здивуванням передучора мешканці Львова, збираючись довкола них гуртками. Львівський видавець Леопольд Кляп повідомляв ними, що побив нагайкою прилюдно редактора тижневика „Справедливість" Казимира Кіяновського, називаючи його орган і його особу соковитими епітетами. Підписаний на цих афішах розяснював, чому це зробив і відкликався до загалу, щоби осудив методи „Справедливости", яка живе з найбільших брудів інтимного життя приватних людей.

— **До вчорашнього числа „Діла"** долучений безплатний додаток у формі звичайної вкладки. На цьому місці зазначуємо, що редакція не має до цього додатку ніякого відношення.

— **Видавничий фонд ім. Е. Чикаленка.** З ініціятиви Української Господарської Академії у Подєбрадах відбулася нарада у справі вшанування памяти покійного Е. Чикаленка. Ухвалено утворити в Празі „Видавничий фонд ім. Е. Чикаленка", який в першу чергу має видати щоденник, спогади та інші праці покійного патріота-емігранта. На нараду були запрошені також члени „Наукового Т-ва ім. Шевченка" у Львові.

— **Аматор поручених листів.** В почтовім уряді на Головній львівській стації від деякого часу пропадали поручені листи, в яких були грошеві посилки. Виявилось, що урядовець тої пошти Юрій Боґуслав К. викрадав із мішків

поручені листи і гроші забирає собі. Його арештовано і передвчора засуджено на 3 місяці вязниці та позбавлення урядничих прав.

— **По нападі на учит. Вірстюка в Долині.** Ще дня 9. жовтня ц. р. невідомі справці в Долині напали були на учителя Вірстюка Михайла і ранили його небезпечно в шию біля гортанки. Свого часу ми коротко зазначили цю подію у хроніці. Тепер довідуємося, що ранений піддався операції, яка вповні вдалася так, що хорий поволі вертає до здоровля. В Долині і Долинщині серед української громади є погляд, що напад на п. Вірстюка має дуже загадочний підклад. Ціла справа опинилася в суді. Пошкодованого заступає адвокат пос. д-р Блажкевич. Учитель Вірстюк відомий з політичного процесу Атаманчука і Вербицького, в якому він був засуджений на один рік тюрми. По відбутті кари проживав він у Долині в своїх братів. В Долині й стрінуло його це нещастя.

— **Смерть Тадея Леліви-Копистинського.** У Варшаві помер визначний співак Тадей Леліва-Копистинський, який колись був найкращим тенором київської опери. Копистинський був українцем з походження, уродився 1875 р. на Поділлі. Підчас своєї голосної карієри виступав на найбільших сценах Европи та Америки, і за ціле своє життя співав у 56 операх. На старість відкрив у Варшаві школу співу, у якій вчився між іншим Іван Кепура.

— **Вайсенгоф лявреатом.** Комітет літературних нагород міста Познаня признав письменникові Осипові Вайсенгофові 10.000 зол. нагороди.

— **Необережний хірург.** Перед варшавським судом на днях відбудеться розправа проти хірурга д-ра А., який підчас операції залишив через необережність у животі пацієнтки операційну голку. Цю голку запримічено у животі аж кілька днів по операції при помочі промінів Рентгена. Чоловік пацієнтки зробив лікареві великий скандал і примусив його робити другу операцію, але видобути цілу голку вдалось аж другому лікареві. Тепер цей лікар за свою необережність відповідатиме перед судом.

— **Жертва спорту.** В Неаполі один визначний грач копаним мячем так зрадів своєю побідою на одним мячевім змаганні, що по скінченні гри вискочив на підвищення і крикнувши „голь!" упав на землю. Лікарі ствердили, що помер він на розрив серця, спричинений надмірною втіхою.

— **Новий архиепископ у Парижі.** Канонік Вердіє, проф. католицького інституту, іменований архиепископом Парижа. Вердіє є визначним ученим у ділянці теольоґічних наук, має славу строгої, замкненої у собі людини, відданої тільки своїй праці.

— **Як то в Америці борються з алькоголем?** У Колюмбії в однім суді будуть судити членів суду присяглих, які судили одного купця за те, що привіз із Европи 40 фляшок забороненого алькоголю і переховував його в своїм домі. Акт обвинувачення говорить, що судді присяглі підчас розправи того купця, самі випили в бічних кімнатах для нарад — три фляшки алькоголю сконфіскованого в обвинуваченого і в нетверезім стані видали присуд, яким звільнили купця алкоголю від вини і кари. Тепер ті судді присяглі будуть відповідати перед судом за уживання алькоголю.

— **Ірляндський патріот.** Ірляндський міністр скарбу та пошти й телеграфів Ернест Блайт, покинув протестантську віру і перейшов на католицьку. Але заки він це зробив, то він учився і пізнав всі католицькі правди віри та церковну історію і законодавство. Також не знав він ірляндської мови тільки анґлійську. Але до року він так вивчив рідну мову, що дуже добре нею говорить і пише. Далеко ліпше від тих, що знали ірляндську мову. А цього досяг він цим робом, що пішов у сторони, де ще говорять по ірляндськи (келтійськи) і там працював між селянами яко фармерський робітник, щоби від них навчитись рідної мови.

— **Самовбивство мадярського комуністичного комісаря.** „Н. В. Журналь" повідомляє, що у віденській лічниці помер мадярський комуніст д-р Зигмунт Кунфі, котрий підчас революції на Мадярщині 1919 р. був народнім комісаром в уряді Белі Куни. Померший Зиґмунт Кунфі був ґімназіяльним учителем, а деякий час був мадярським міністром освіти в уряді гр. Каролі. Коли цей уряд упав, він як соціялдемократ перейшов підчас революції у табор комуністів і був народнім комісаром освіти. По упадку мадярської радянської республики Кунфі втік до Відня, де працював як журналіст у комуністичній пресі. Занедужавши, лежав довший час у лічниці, де закінчив життя самовбивством, випивши отрую.

— **Молодість.** У Парижі арештовано 19-літнього хлопця, Люція, який підрізав горло своїй 16-літній нареченій Елізі. Еліза мала славу одної з найкращих дівчат у Парижі і з нею хотів оженитися багатий купець. Вона любила Люція і не думала про купця, але коли одного разу жартуючи, погрозила свому коханому, що вийде за купця заміж, Люцій із розпуки підрізав їй горло і на поліції з повним спокоєм признався до злочину.

— **Бунт негрів.** В англійській кольонії Наталь в Африці вибух бунт негрів проти надмірних податків та інших тягарів, наложених на ту країну англійською владою. Підчас бунту арештовано 700 осіб. У пристані Дурбан оголошено стан облоги. Панує переконання, що бунтом керують комуністи, які обіцюють утворити для негрів самостійну радянську республику.

— **Вечерниці** Карпатсько - Лещетарського Клюбу відбудуться дня 23. ц. м. в салі Т-ва „Українська Бесіда". Початок в год. 8.30 веч. Окремих запрошень не висилається.

— **Малярська Вистава** праць учнів арт. маляра О. Новаківського відчинена від 7. до 21. листопада 1929 р. в салі Акад. Дому — Супінського 21, від год. 10—16. Участь беруть В. Гращенко, Я. Городинський, О. Друченко, В. Івинюх, Ст. Луцик, М. Мороз, Г. Смольський і Р. Чорній. 970 9—10

✠ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Дня 4. серпня ц. р. упокоїлася **Глікерія Мойсейович**, архангел родини. В. їй П.!

Вистава української книги в Жовкві.

Дня 17. листопада ц. р. відбулося в Жовкві відкриття вистави української книжки, яку уладила жовківська філія „Просвіти" в 60-ліття матірного товариства. Вистава міститься в просторій салі експедиції видавництв Чина св. Василія В. (біля монастиря ОО. Василіян). Стіни салі від горя до долу покриті афішами і програмами концертів, вистав, зборів і под., що відбувалися в ріжні часи в Жовкві: в той спосіб виставлено частину жовківських друків і уладжено безпретенсійну, а все таки милу для ока декорацію салі. Книжкові видання впорядковано на спеціяльно пристроєних виставових столах, кожне видавництво зокрема.

Перше місце займає місцеве жовківське Видавництво Чина св. Василія Вел., заступлене найбільшим числом видань. Це також ювилейна василіянська вистава, бо в серпні ц. р. минуло 35 літ, як заведено друкарню Василіян в Жовкві. Протягом цього першого 35-ліття Василіяни видали біля 450 книжкових видань в 3 міліонах примірників, 32 річники „Місіонаря" в 500.000 прим., 27 календарів в 400.000 прим. і безліч листкових друків. У Жовківській друкарні друкувалося і друкується також богато інших видавництв, як Червоної Калини, Сільського Господаря, М. Таранька й ін. Обчислено, що Жовква протягом 35 років зужила біля 100 ваґонів друкарського паперу і випустила понад 30 міліонів аркушів друку, — по Львові це безперечно найбільше огнище української книжкової продукції. На столі Видавництва ЧСВВ. виставлено також зразкові оправи василіянської переплетні, які особливо на полі релігійних видань стоять на високому рівні.

Головний стіл містить також невелику, але цінну виставу рукописів і стародруків Монастиря ОО. Василіян. З рукописів звертає увагу прегарно ілюміноване Євангеліє XVIII. ст. та жовківські помяннинки з XVII. і XVIII. в., прикрашені ріжнобарвними ініціялами й малюнками. Серед друків є Острожська Біблія 1581 р., старі видання львівські, унівські, почаївські, київські. Виставлено також старовинні оправи, між ін. Сочавське Євангеліє з 1578 р., в богато різбленій срібній оправі. Для доповнення бібліофільського відділу служить збірка екслібрісів (бібліотечних знаків), що мабуть перший раз знайшлася на українській книжковій виставі.

Бічні столи і полиці займають видання „Просвіти", „Книгарні Наук. Т-ва ім. Шевченка", „Червоної Калини", „Доброї Книжки", „Української Христ. Організації", книжки для молоді М. Таранька, господарські видання — побіч галицьких видавництв також зразкові видання Радянщини.

Відкриття вистави відбулося в неділю 17. листопада попол. Свято відкрив промовою голова жовківської філії „Просвіти" о. С. Бараник ЧСВВ, реферат про значіння книжки в українській культурі виголосив д-р І. Крипякевич, а орхестра мандоліністів української бурси відіграла гимн, „Гей не дивуйтесь" і вязанку народніх пісень. Виставу відвідує численно місцева інтеліґенція, міщанство і робітництво, делегати читалень „Просвіти" з повіту, шкільна молодь та ін.; надійшли також привіти зі Львова. Вистава буде відкрита до 24. листопада включно. Без сумніву також львівські культурні товариства й інтеліґенція схоче познайомитися з цею інтересною провінціональною виставою, користаючи з догідних залізничих получень між Львовом та Жовквою.

З Рідної Школи.

Піддержуймо рідний промисл!

Дуже важний крок у життї наших кооператив і поодиноких підприємців — це повільний перехід з консумційної ділянки на продукційну. Тільки тоді, коли зуміємо розвинути продукцію усіх предметів, потрібних нашому народові і скупчити її в українських руках та нашими продукціями заповнити кооперативи й приватні торговельні підприємства — зможемо говорити про матеріяльне здвигнення й матеріяльну незалежність українського народу. — Це повинно мати завсіди на увазі українське громадянство і піддержувати наші продукційні підприємства, закуповуючи тільки українські продукти.

Наші продукційні підприємства заслугують вповні на таку піддержку не тільки тому, що дають добрий матеріял по конкуренційних цінах, але також тому, що вони памятають завсіди на загально-народні потреби, а в першу чергу на „Рідну Школу", яку саме життя становить у сьогоднішний час у першу позицію. Про щедрі жертви на „Рідну Школу" „Маслосоюзу", фабрики пасти „Елеґант", фабрики цукорків „Нова Фортуна" відомо нашому громадянству з давніщих оголошень.

Тепер приходиться з признанням піднести, що за розмірно короткий час, бо від 1. січня до кінця вересня 1929 р. прислала кооператива „Будучність" у Тернополі як 1 проц. з проданих паперців своєї фабрики „КАЛИНА" поважну квоту на „Рідну Школу", бо 1,875·94 зол.

Паперці і тутки „КАЛИНА" виконані з матеріялу найкращої якости і можуть сміливо конкурувати з першорядними світовими фірмами та вдоволити найвибагливіших курців.

Тому — хто не може відвичаїтися від курення — нехай жадає все і всюди тільки паперців і туток „КАЛИНА", фабрики кооперативи „Будучність" у Тернополі. Бо заспокоюючи наліг, одночасно бодай дрібничком підпомагає свої установи.

З судової салі.

Боротьба проти Комуністичної Партії Західної України.

Львівський трибунал під проводом радника Ангельського засудив 17-літного комуніста Самсона Мантля на 8 місяців вязниці за поширювання летючок „Комуністичної Партії Західної України" і за антидержавні промови до робітників. „Двеннік Львовскі" жартує собі з того комуніста і не може вийти з дива, що нащадок міцного Самсона, мізерний Мантель взявся до такого дрібного діла, як боротьба за Західну Україну.

Окружний суд у Рівнім покінчив розправу проти членів повітового комітету Комуністичної Партії Західної України, які були арештовані у місяці марті ц. р. Обвинувачених Юфима Смолинського, Станислава Тушинського і Андрія Степака засуджено на 8 літ вязниці, Семена Лахту, Стратона Кулая на 6 літ, а Віталія Яхимчука на 2 роки вязниці.

Зі спортового життя.

МИСТЕЦТВА ЛІҐИ.

Ми вже подавали, що після ремісових змагань Гарбарні з Погонею (2:2) в мин. неділю Гарбарня, здобувши в цьогорічних мистецтвах 32 пункти, стала безапеляційним мистцем Ліґи. Успіх Гарбарні тимбільший, що ця дружина грала всього рік у Ліґі, бо ще в минулому році змагалася вона в краківській А-клясі. Віцемистцем Ліґи є познанська Варта (31 п.), що має цю почесть від кількох літ. На третьому місці є минулорічний мистець Висла (30 п.), одначе її може ще перегнати Леґія (29 п.), що має розіграти ще змагання з Рухом. Потім іде Л. К. С. (29 п.), і Краковія (28 п.), а дальше Польонія (20 п.), Погонь (19 п.), і Варшавянка (19 п.). Деґрадацією загрожені є Чорні (18 п.), Рух (18 п.) і Туристи (18 п.), спадає безапеляційно І. Ф. Ц. (всього 17 п.) Але тому, що на днях уневажнено змагання Гарбарня—Рух, що їх був виграв Р. і здобув тим-

ламим 2 пункти, то ця дружина, маючи тепер в дійсности тільки 16 здобутих пунктів, мусить ці змагання повторити. А що загально рахуються з перемогою Гарбарні, то мабуть слідом І. Ф. П. піде і друга шлеська дружина, Рух з Корол. Гути.

І. ЛІГА У ВІДНІ.

По недільних вислідах табеля мистецтв І. Ліги у Відні представляється так: 1) Адміра (13 п.), 2) Рапід (12), 3) В. А. Ц. (11), 4) Австрія (9), 5) Вієнна (9), 6) Спортклюб (7), 7) Герта (6), 8) Ф. А. Ц. (6), 9) Вакер (5), 10) Гакоаг (5), 11) Нікольсон (5).

І. ЛІГА У ПРАЗІ.

У мистецтвах Праги веде Славія (12 п.). По ній ідуть: Вікторія Жіжков (8), Кладно (7), Спарта (6), Богеміенс (5), Тепліцер Ф. К. (4), Ч. А. Ф. К. (2), Чехіє Карлін (0).

Дописи.

ГОРЛИЦІ. (Спровадження тлінних останків бл. п. Семена Ядловського на Лемківщину і його похорони). Перед кількома місяцями помер на Закарпатській Україні в Мукачеві на серцевий удар передовий діяч американської еміграції, бл. п. Семен Ядловський. Редакція „Свободи" й Український Нар. Союз думали, якби то помершого ненадійно діяча спровадити до Америки. Але лемківське українське громадянство і родина покійного бажали спровадити його тлінні останки до рідного села, що по мозольних стараннях родини і сталося. Але вагон з тілом небіщика появився в Горлицях так скоро і несподівано, що не було часу повідомити не лише львівську українську громаду, але навіть не було часу повідомити сусідів. Та всеж таки похорони випали величаво, бо перемінилися у велику українську манифестацію. То Лемківська Волость хоронила одного зі своїх найкращих синів. І дивна річ. Того самого дня, 8. листопада (в день св. Димитрія), Волинська Земля справляла у Львові похорони свому великому громадянинові, б. сен. Мих. Черкавському. Погода дописала. Народу зійшлася велика сила і то не лише місцевих, але й із сусідніх сіл. На кілька години перед похоронами спроваджено труну до церкви і точно в 3-ій годині попол. почалося похоронне торжество. До панахиди стануло шістьох священиків, а саме: о. декан Ю. Плешкевич з Маластова, місцевий парох о. М. Ходачек, о. проф. В. Ардан із Ждині, о. Й. Злупко з Гладишова, о. І. Ринявець з Ретешова і о. М. Соболевський з Устя. Над домовиною в церкві виголосив високо-патріотичне слово місцевий парох Ходачек, а по відспіванню панахиди рушив похоронний похід на кладовище. Перед домовиною йшла численна процесія і несено вінці. Вінець від громадянства з написом „Великому Громадянинові" на жовто-блакитних лентах несли: Василь Адамцьо, місц. нач. громади, М. Цюрик, нач. гром. з Луга і місц. громадський писар Антоньо Павчик. Вінець від школи з написом „Синові України" несли шкільні діти, які поступали рядом під проводом учителів. Решта вінців була на домовині. Над могилою виголосили прощальні промови о. декан Ю. Плешкевич і п. Перейма, директор місц. школи. Похорони скінчилися пізно вечером. **Підойма.**

ЛУЦЬК. (З фільму життя). Дня 26. листопада в місцевому городському суді судитимуть директорів „Українбанку", яким виточено справу на домагання адміністративної влади. До цього діла приклали руки хруні, які мають своїм завданням за „трийцять серебренників" знищити українські незалежні установи. Можуть вони радіти, що їхні наклепи й нашепти не залишилися без наслідків. — В перших днях листопада на Луччині й Дубенщині КПЗУ пороскльовала по селах свої відозви з закликами до боротьби з ріжними політичними партіями, а між иншим і з УНДО-м. Очевидно, в наслідок цих відозв почалися арешти серед селян. — На пленумі луцького соймику 13. цього листопада була вдруге поставлена на обмірковання справа повітової комунальної каси (вперше українці зірвали кворум і справа була відложена). Ходили чутки, що соймик буде розвязаний, коли не постановить заснувати касу. Одначе пленум більшістю 15 проти 11 голосів висловився проти її заснування. З українцями голосували навіть і де-які поляки. Д-р Барченко, звичайно, висловився за касу. — Місцеве рільниче товариство „Рольнік" виповіло посаду п. Петриківському, який одночасно є й головою „Просвіти". „Рольнік" має специфічні завдання, і тому сполучення праці в ньому з головуванням в „Просвіті" неоднократно викликало тертя між членами ради, з яких деякі вважали таку сполуку невмісною. Дня 17. листопада відбулося засідання батьківського комітету української гімназії в Луцьку. Деякі домагалися тіснішого звязку з селом через батьків-селян і духовенство, а збори відкласти на інший день та належним способом поінформувати батьків про них. Слідуючі збори відбудуться дня 1. грудня. — Дня 14. листопада до села Жабча приїхав луцький староста з послом з одинки п. Богуславським і новопризначеним священиком на місце о. Сагайдаковського. Печатки з церкви були зняті й церква передана православним. При цьому п. Богуславський, який хвалив у соймі поліцію за усунення з церкви жабчан, мав відвагу хвалитися, що це його заходами віддано їм церкву. Та жабчани занадто свідомі, щоби слухати такі похвальби, і тому слова п. Богуславського викликали лише обурення. Колиж жабчани почули про звільнення о. Сагайдаковського, що стільки потерпів за їхню церкву, плакали, як діти. На місце Сагайдаковського призначено москвофіла. **Місцевий.**

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Пятниця, 22. листопада, год. 7·30 веч. „Графиня" (ціни знижені).

Субота, 23-го, год. 3·30 попол. „Помста за граничний мур". Вистава для молоді.

Субота, 23-го листопада, год. 7·30 веч. „Це можеш ти казати своїй бабці".

Малий Міський Театр:

Пятниця, 22. листопада, год. 7·30 веч. „Соломяні вдівці".

Субота, 23-го, год. 7·30 веч. „Соломяні вдівці".

Театр ревії „Гонг" — в салі кіна „Кольосей":

Пятниця, 22-го, „На закрутах обережно" (премієра); дві вистави: год. 7·15 і 9·30.

Кіна.

Апольо: Дике кохання (Дольорес дель Ріо.)

Касіно: Грішниця з Монтпарнасу.

Кольосей: Дитя цирку.

Лев: Гра пристрастей (Марія Корда).

Марусенька: Бруковий метелик.

Оаза: Гріхи батьків.

Палас: Звукова фільма „Чотири чорти" (Джанет Гейнор).

Пан: Царевич (Ів. Петрович).

Пасаж: Капітан Газард. Тиждень Пата і Гомонта. Американська комедія.

Стилевий: Тайна почтової скриньки.

Фатаморгана: Асфальт.

Химера: Божевільні жінки.

Утіха: Невловимий злочинець (Гаррі Піль).

Програма радіо.

Субота 23. XI. 1929.

Варшава (1411,7) 16·15 Концерт грамофон. плит. **Краків** (312,8) Трансмісія з Варшави. **Гельсінгфорс** (221,4) 20·05 Оперетков музика. **Лейпціг** (259) 17·00 Веселі пісні. **Братислава** (279) 19·05 Популярна музика. **Талін** (296) 20·30 Танкова музика. **Брно** (341,7) 19·00 Концерт. **Льондон** (356,3) 19·45 Суїти Баха. **Штутгарт** (360) 19·30 Німецькі, французькі та італійські пісні. **Гамбург** (372) 20·00 Марші. **Франкфурт** (390) 16·00 Концерт зі Штутгарту. **Берн** (403) 18·45 Популярна музика. **Берлін** (418) 19·00 Джесбенд. **Стокгольм** (436) 18·20 Каберет. **Рим** (441) 21·02 Римський квартет. **Лянгенберг** (473) 20·00 Веселий вечір. **Прага** (487) 21·0 Танкова музика. **Мілано** (501) 12·30 Легка музика. **Брюссель** (509) 21·15 Радіоорхестра. **Відень** (516,3) 20·05 „Княгиня цирку" Кальмана. **Рига** (525) 19·03 Театральний вечір. **Мюнхен** (533) 18·50 Органовий рецитал. **Будапешт** (550) 17·15 Грамофонові плити. **Москва** (825) 18·30 Трансмісії. **Ковно** (1935) 19·35 Концерт. **Харків** (1304) 20·30 Музично-літературний вечір. **Париж** (1725) 20·05 Грамофонова музика.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів, Ринок ч. 10